

заслужують питання вивчення виховного потенціалу засобів, що сприяють формуванню толерантності у дітей старшого дошкільного віку та знайомство зі значним методичним доробком, накопиченим сучасною наукою та практикою.

Подальшої уваги потребують питання визначення змістовної характеристики основних параметрів (компоненти, показники, критерії оцінки, рівні) толерантності дітей старшого дошкільного віку.

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник [для студ.вищ.навч.закл.] / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
2. Гончаренко А. М. Педагогічні умови становлення гуманних взаємин старших дошкільників : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / А. М. Гончаренко. – К., 2003. – 214 с.
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М., Логос, 1999. – 384 с.
4. Иванова Н.М. Воспитание толерантности у детей старшего дошкольного возраста: автореф. дис. на соиск.учён. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “теория и методика обучения и воспитания (дошкольное образование)” / Н. М. Иванова. – Елец, 2012. – 23 с.
5. Ильинская Е.А. Формирование толерантности у детей старшего дошкольного возраста средствами социально-культурной деятельности: дис. ...канд. пед. наук: 13. 00.05 / Елизавета Александровна Ильинская. – СПб, 2009. – 182 с.
6. Козлюк Ольга Андріївна. Педагогічні умови формування гуманістичної спрямованості спілкування старших дошкільників : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.08 “Дошкільна педагогіка” / Ольга Андріївна Козлюк ; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К. Д. Ушинського. – Одеса, 2008. – 21 с.
7. Ремарчук Е.Л. Формирование основ толерантности у детей старшего дошкольного возраста средствами искусства: дис. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания / Ремарчук Екатерина Леонидовна. – Москва, 2014. – 194 с.
8. Скрипник Н. І. Психолого-педагогічні засади виховання гуманних взаємостосунків у дітей старшого дошкільного віку : монографія / Н. І. Скрипник. – Умань :Видавничо-поліграфічний центр “Візаві”, 2012. – 153 с.

The author devoted her paper to the actual aspect of the common problem of education of tolerance of senior pre-school children. The author showed the characteristics of the process of tolerance forming of senior pre-school children, analyzed the main components of the process of tolerance forming of senior pre-school children such as content, aim, methods and ways, described their meaning and gave their main characteristics.

Key words: *the process of tolerance forming of senior pre-school children; components of the process of tolerance forming of senior pre-school children; content, aim, methods and ways of tolerance forming.*

УДК 374.015.31-053.5
ББК 74.40

Олександр Семенов

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПОЗАШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТВОРЧО СПРЯМОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

У статті досліджено роль освітнього середовища у формуванні творчої спрямованої особистості дитини старшого дошкільного віку. З'ясовано, що освітнє середовище позашкільного навчального закладу має багатокомпонентну структуру, складається із взаємопов'язаних компонентів: креативний, ігровий, розвивальний, афективно-емоційний. Констатовано, що освітнє середовище позашкільного навчального закладу виконує в суспільстві особливі значущі функції, які дають нам підстави розглядати його як важливий чинник формування творчої спрямованої

особистості дитини 5-го року життя. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у розкритті психолого-педагогічних характеристик творчого потенціалу особистості педагога у позашкільному навчальному закладі.

Ключові слова: *освітнє середовище позашкільного навчального закладу, творчо спрямована особистість старшого дошкільника, компоненти освітнього середовища, функції освітнього середовища.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема освітнього середовища позашкільного навчального закладу перебуває у полі зацікавлень багатьох науковців: психологів, педагогів, соціологів, та ін. Чому важливо досліджувати середовище позашкільного навчального закладу в розрізі проблеми формування творчо спрямованої особистості? Правильною є думка, що сама природа внутрішніх умов творчості така, що їх появу не можна спровокувати, але їм можна сприяти. Доречним є висловлювання Карла Роджерса, що неможливо змусити паросток розвиватися і проростати із насіння, але можна створити умови для його росту, які дозволять насінню проявити свої власні приховані можливості [5]. Саме тому так важливо створити особливе освітнє середовище позашкільного навчального закладу, яке саме по собі вже є добрим підґрунтям для дитячої творчості, а в науковому контексті важливим чинником формування творчо спрямованої особистості дитини дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню проблеми взаємодії людини та середовища, його значущості для розвитку особистості в онтогенезі присвячені дослідження А. Бандури, В. Рибалки, Р. Бейкера, П. Белла, Л. Віготського, П. Гампа, Г. Ковальова, К. Левіна, М. Моїсєєва, І. Ойла, Дж. Роттера, С. Рубінштейна, Д. Стоколса, Е. Толмена, М. Хейдметса, М. Черноушека, Г. Щедровицького, В. Ясвіна та інших. Методологічною продуктивністю серед інших наукових пошуків вирізняється ідея детермінізму С. Рубінштейна як феномен складних залежностей зовнішнього і внутрішнього на різних рівнях розвитку особистості, та положення Л. Віготського щодо визначального впливу на розвиток людини її життєвого середовища. Різні аспекти впливу освітнього середовища на розвиток дитини знайшли відображення в сучасних наукових дослідженнях І. Баєвої, Б. Бім-Бада, І. Булах, А. Валицької, В. Вербицького, Б. Вульфова, І. Єрмакова, А. Збруєвої, А. Каташова, Є. Климова, О. Коберника, Ю. Мануйлова, Л. Новікової, А. Петровського, Г. Пустовіта, В. Слободчикова, Л. Сохань, С. Сисоєвої та інших. В руслі парадигми розвивального навчання (Ш. Амонашвілі, О. Асмолов, В. Біблер, В. Давидов, Д. Ельконін, Л. Занков, І. Бех, В. Рубцов, І. Якиманська, Г. Пустовіт, О. Биковська, Н. Лисенко, О. Будник та ін.) були розроблені концептуальні засади розвивального освітнього середовища (В. Петровський, Л. Кларіна, В. Лебедева, В. Орлов, В. Панов, Л. Смівіна, Л. Стрелкова, І. Фрумін).

Мета статті – здійснити теоретико-методологічний аналіз проблеми освітнього середовища позашкільного освітнього закладу у контексті його впливу на формування творчо спрямованої особистості дитини старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи категоріально-змістову структуру поняття “освітнє середовище”, можемо відзначити, що освітнє середовища позашкільного навчального закладу є відкритою динамічною системою із взаємопроникаючими компонентами (рис.1.). Взаємодія основних компонентів освітнього середовища позашкільного навчального закладу відбувається під впливом: освітнього простору, цілеспрямованих впливів освітнього середовища (дошкільний заклад, позашкільний заклад) та інших стихійних впливів.

Рис. 1. Базова графічна інтерпретація моделі взаємодії основних компонентів освітнього середовища позашкільного навчального закладу

До основних змістових компонентів освітнього середовища позашкільного навчального закладу, на нашу думку, належать: креативний компонент, ігровий, розвивальний, афективно-емоційний (рис.2.). Звідси впливають основні функції освітнього середовища позашкільного навчального закладу: освітньо-пізнавальна, креативна, розвивально-ігрова, афективно-емоційна. Зазначені функції реалізуються через змістовне наповнення всієї діяльності позашкільного навчального закладу як освітньо-виховної системи.

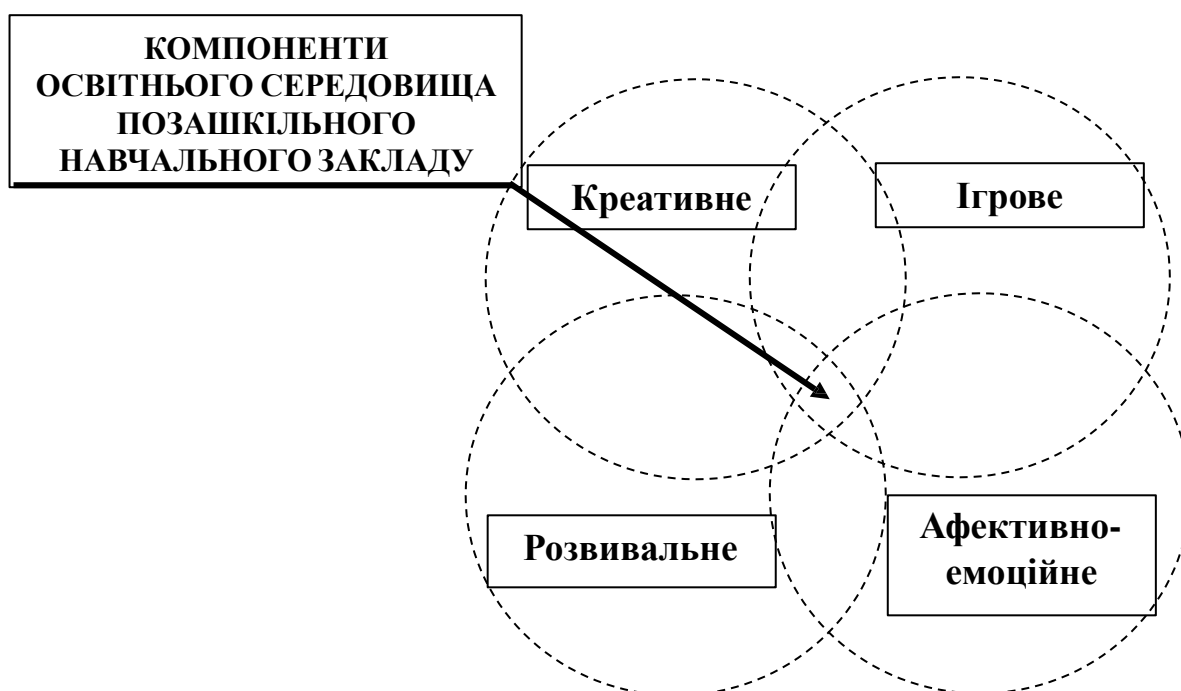

Рис. 2. Адаптована графічна інтерпретація моделі взаємодії основних компонентів освітнього середовища позашкільного навчального закладу

Освітнє середовище позашкільного навчального закладу існує на взаємопов'язаних рівнях: макрорівні, мезорівні, мікрорівні і власне середовищі позашкільного навчального закладу.

Аналізуючи освітнє середовище позашкільного навчального закладу, виокремлюємо у його багатокомпонентній структурі особливе *креативне середовище*, яке існує у єдності мікро і макрорівнів. Макрорівень уособлює впливи етнокультурного, релігійного, соціально-політичного та економічного устрою даного суспільства (індустрія моди, система суспільних цінностей, схвальна громадська думка та ін.). Макрорівень креативного середовища позашкільного навчального закладу представлений зоною найближчого формування особистості: референтна група сім'ї, значущі дорослі (родичі, знайомі, друзі), дошкільний заклад. Тому можемо відзначити, що сім'я (*приміт. авт. діти шестирічного віку не обирають позашкільний навчальний заклад без допомоги дорослих*) є тією сходинкою, первинною ланкою до формування творчої особистості. Без сімейних настанов, певної програми поведінки, способу життя не будуть сформовані передумови занурення у креативне середовище позашкільного навчального закладу. На первинних етапах становлення особистості сім'я відображатиме не тільки "генетичну програму" її творчості, але й соціалізуючу, яка проявить себе у системі можливостей сприяння розвитку творчих здібностей дитини (сімейні виставки продуктів дитячої творчості, літературна творчість, драматургія, організація сімейних свят тощо).

На ролі мікросередовища наголошують представники інвестиційної теорії креативності Стенберг, Любарт. Вони вважають, що для творчого процесу необхідне навколишнє середовище, яке б підтримувало і продукувало творчі ідеї. На їхню думку, можна мати всі необхідні внутрішні ресурси для творчого мислення, проте без підтримки середовища творчі здібності можуть так і не проявитися. Переконливими для нас є твердження О. Моляко щодо створення в навчальних закладах атмосфери, спрямованої на формування загальнолюдських цінностей зростаючої особистості, збагачення її досвідом свого етносу, знанням і розумінням національних пріоритетів інших народів. При цьому важливо враховувати соціокультурне середовище, етнокультурні особливості, соціокультурну ситуацію в регіоні (країні) тощо [2, с. 12].

Важливою є думка Карла Роджерса, який наголошує на тому, що створюючи умови психологічної захищеності і свободи, ми максимально збільшуємо вірогідність прояву продуктивної творчості. Також дослідник виокремлює умови, що сприяють продуктивній творчості особистості, позначаючи їх як Х і У.

Х. психологічна безпека, яку можна отримати за рахунок таких процесів:

1. Визнання безумовної цінності індивіда. Найближчі люди, які створюють умови для розвитку дитини, завжди сприятимуть творчості, якщо будуть бачити найменші прояви таланту. Це все сприяє саморозкриттю особистості, пробуджує бажання проявити себе по-новому, нестандартно.
2. Створення обстановки, у якій відсутнє зовнішнє оцінювання. Мається на увазі відсутність оцінки іншого через власну систему цінностей і установок.
3. Розуміти, співпереживати. Мається на увазі увійти в світ іншого через співпереживання як уміння увійти у внутрішній світ людини, не замечуючи її, а розуміючи. Саме у такій обстановці, на думку К. Роджерса, особистість може проявити своє справжнє "Я" і виразити його у різних нових творіннях. Цей фактор К. Роджерс називає основним як такий, що сприяє творчості.

У. Психологічна свобода. Мова йде про надання особистості повної свободи особистого висловлювання. Тут слід розуміти максимальну свободу у висловлюванні найсокровеннішого у своїх думках, почуттях, станах. Це сприяє відкритості, неочікуваному поєднанні образів, понять і значень, що є частиною творчості [5].

Вивчення стану сформованості соціально-виховного середовища навчального закладу здійснюють за такими складовими: соціально-психологічна (врахування індивідуально-психологічних особливостей розвитку й стереотипів поведінки, притаманних особистості в процесі взаємодії в соціумі, пропагування морально-етичних норм в соціально-комунікативній діяльності особистості з групою); інформаційна (наявність сучасного нормативно-правового та навчально-методичного забезпечення процесу соціокультурного виховання); культурно-освітня (педагогічна компетентність учасників соціально-виховного процесу, що охоплює зміст, форми, методи, інноваційні технології щодо реалізації соціально-педагогічної діяльності тощо); матеріально-технічна (наявність сучасних мультимедійних засобів, аудіо-, відеопродукції відповідного змісту, врахування елементів етноестетики в інтер'єрі навчального закладу тощо).

В. Дружинін виокремлює такі фактори зовнішнього впливу, необхідні для формування креативності:

- 1) відсутність регламентації предметної активності, тобто відсутність взірця регламентованої поведінки;
- 2) наявність позитивного взірця творчої поведінки;
- 3) створення умов для наслідування творчої поведінки і блокування проявів агресивної і деструктивної поведінки [3].

Звернення до аналізу впливу соціального середовища як фактора сприяння творчій особистості підтверджує на необхідності існування саме креативного середовища. Серед основних процесів автори зупиняються на спонтанності, свободі, підтримці особистості, яка творить та ін.

Освітнє середовище позашкільного навчального закладу повинно задовольняти основні потреби дитини дошкільного віку: пізнавальні, емоційні, духовні, особистісного росту, самоствердження та ін.

Важливе місце у розумінні освітнього середовища відводиться умовам, чинникам, суб'єктам, змісту діяльності, які складають його єдність як відкритої, саморегулюючої, динамічної системи.

Науковці наголошують, що важливою умовою появи творчої активності дітей є створення розвивального середовища, що сприяє активізації мислення, розвитку чуттєвого досвіду, перцептивних дій, спостережливості, служить умовою естетизації творчої діяльності. Саме для освітнього середовища позашкільного навчального закладу характерним є високий ступінь невизначеності та варіативності, нерегламентованості поведінки, на відміну від освітнього середовища дошкільного закладу (чіткий розпорядок дня, обмеженість у свободі поведінки, регламентованість правил, які передбачають результат і самі по собі гальмують творчу активність і т. ін.). Невизначеність стимулює пошук власних продуктів, а не прийняття нових; варіативність забезпечує можливість їх знаходження, не регламентованість поведінки викликає суб'єктивне сприйняття невизначеності. Створити розвивальний життєвий простір, середовище, означає забезпечити сукупність умов, атмосферу, яка найбільш сприятлива для розвитку свідомості та поведінки старшого дошкільника. Розвивальними, на думку науковців, слід уважати умови, які підживлюють природні

здатки дитини, сприяють реалізації потенційних можливостей, базуються на індивідуальних можливостях вихованців.

При проектуванні освітнього простору взаємодії з старшими дошкільниками слід враховувати психолого-педагогічні передумови появи розвитку творчості саме у цьому віковому періоді.

- Відсутність стереотипів поведінки дітей у різних ситуаціях внаслідок нестачі особистісного досвіду. Якраз відсутність знань про всі можливі шаблони поведінки є передумовою створення дітьми чогось нового.
- Природна потреба у визнанні оточуючими. У цьому випадку спрацьовує діяльнісний та соціально-психологічний механізми наслідування [3]. Діяльнісним механізмом є орієнтація дошкільників на отримання творчого результату шляхом усвідомлення випадкових інтенцій та включення їх у актуальний досвід діяльності. Дія соціально-психологічного механізму передбачає можливість задоволення потреби у визнанні серед значущих дорослих та однолітків за свої результати.
- Слабкість саморегуляції поведінки. Дітям властива відсутність уміння довго концентруватися на одному об'єкті, легкість переключення уваги. Це, з одного боку, робить можливою їхню надзвичайну вразливість, викликає цілковиту зацікавленість і підвищену розумову активність, а з другого – сприяє проявам дитячого синкретизму. Внаслідок постійного переключення уваги дитина починає поєднувати непоєднуване, на основі чого виникають оригінальні творчі продукти.
- Природна радість пізнання, яка притаманна більшості дітей. Радість від пізнання нового, здивування і сумнів, яскраві позитивні емоції не тільки супроводжують відкриття і витвори дитини, а й викликають їх. У всіх дітей, які мають високий творчий потенціал, часто або майже завжди спостерігається виражена радість у пізнанні нового [1].
- Гра як провідний вид діяльності в дошкільному віці. Саме гра знімає будь-які обмеження, які задані дорослими і дозволяє проявитися уяві і фантазії повною мірою.

Враховуючи означені психолого-педагогічні особливості дитячої психіки і, направляючи їх у правильне русло, можна сформувані стійке позитивно-емоційне ставлення дитини до творчості. Творчість скеровується притаманною дошкільникам активністю у різних видах діяльності на основі залучення внутрішніх потенційних сил для творчості, тобто реалізації її творчого потенціалу.

При включенні дитини в освітнє середовище позашкільного навчального закладу важливою є емоційна атмосфера, встановлення контакту з дорослими та однолітками. Взаємодія дитини зі світом вимагає активності, винахідливості, спостережливості, допитливості. Достатньо дитині побачити щось складне, як вона звертається по допомогу до дорослого. Так формуються когнітивні структури, якими дитина буде користуватися при створенні нових об'єктів, здобуваючи при цьому досвід. Творчі "відкриття" залежать від того, наскільки дорослі організують цей досвід, розширяють його діапазон, а також якою мірою стимулюватимуть сам інтерес дітей до нового, незвіданого, будуть мотивувати до творчого процесу (додаткові засоби стимуляції). Когнітивний аспект креативності передбачає реалізацію креативних властивостей на поведінковому рівні: вироблення відповідних поведінкових автоматизмів, способів дій. Вони виробляються за рахунок наслідків: наслідування деяких дій, повторення і закріплення їх. Тому мікросередовище,

сприяючи формуванню креативності на поведінковому рівні, повинно вміщувати взірці креативної поведінки і відповідні способи їх подачі. Важливо, щоб взірці не нав'язувались, а були тільки присутні. Виокремлюємо чинники мікросередовища, які здійснюють формуючий вплив на креативність: а) нерегламентованість поведінки; б) предметно-інформаційна насиченість; в) наявність взірців креативної поведінки.

Під нерегламентованістю поведінки розуміється відсутність жорстких схем, еталонів поведінки, санкцій на предмет їх порушення; будь-яка внутрішньо мотивована конструктивна поведінка отримує соціальну підтримку. Предметно-інформаційна насиченість передбачає наявність наступних параметрів: фізичну і соціальну доступність (предмета чи інформації); складність і різноплановість, наявність зворотного зв'язку. Креативні взірці – це моделі креативної поведінки, що продукуються ким-небудь із членів групи, які утворюють певне соціальне мікросередовище. Вираженість у креативних властивостей індивіда підвищується при наявності у мікросередовищі цих характеристик. Креативність проявляється через особистісні відчуття, роздуми, знання, дії. Вона характеризується як поведінка індивіда у відносній відсутності загрози і примусу від навколишніх. Мотивація досягнень, загальна мотивація, а також мотивація соціальної підтримки блокують самоактуалізацію особистості, перешкоджають прояву її творчих можливостей. Коли особистість відчуває загрозу від оточення, вона стає скованою і боїться вільно висловлювати свої ідеї. Гармонійне оточення має дві необхідні характеристики: прийняття і стимулювання.

Торренс виокремлює п'ять принципів, якими повинен керуватися педагог, щоб стимулювати творче мислення:

1. Уважне ставлення до незвичних питань.
2. Тактовне ставлення до незвичних ідей.
3. Вміння ставитися до ідей дітей як ціннісних і формування у них належного ставлення до продуктів власної діяльності.
4. Надавати час для самостійного навчання дітей і забезпечувати їм підтримку.
5. Надавати час для практики, яка не оцінюється [4].

Мова йде про те, що зовнішня оцінка створює загрозу, актуалізуючи з боку особистості захист. Тому дітям необхідний певний проміжок часу, протягом якого вони не оцінюються.

Для того, щоб дитина в навколишньому середовищі самостійно могла знаходити і виділяти проблемні ситуації і задачі, її діяльність повинна бути відповідно організована. Сказане підтверджує думку про важливу роль педагога в організації освітнього простору позашкільного навчального закладу. Тут не йдеться про формалізований чи неформалізований стиль спілкування, мова йде про високий професіоналізм, психологічну налаштованість, творчість самого педагога в роботі з дітьми. На думку К. Юнга, тільки особистість здатна виховати особистість. Чому такою важливою є роль педагога, оскільки саме педагог презентує мікросередовище позашкільного навчального закладу, яке здатне утримати і розвинути інтереси творчо обдарованої дитини.

Велику роль у розвитку творчості дитини відіграє спільна творча діяльність дитини і дорослого. Дорослий, маючи певний досвід, обмежує творчу активність, оскільки суспільство, стимулюючи творчість дитини, підтримує варіативну поведінку в дитинстві, часто перешкоджає їй у дорослому віці. Психологи описують специфіку контакту у парі "дитина-дорослий". Якщо у парі ведучим буде дорослий, то, найімовірніше, дитина, яка розпочинає досить інтенсивний розвиток, проявляючи

при цьому не властиву віку творчу активність (спровоковану бажанням дорослого), швидко вбирає особливості сприйняття і уявлення дорослого і буде створювати те, що потрібно дорослому, оскільки генетично відчуває його настрій. Відомі приклади з вундеркіндами, які вражають своїми унікальними можливостями у ранньому віці, проте пізніше нічим особливим не виділяються. У парі з такою дитиною часто знаходиться сильний талановитий батько або учитель. Якщо у парі буде головувати дитина, то, навіть, у ранньому дитинстві, не виявивши чогось особливого, дуже швидко зупиниться у розвитку як творча особистість. Дитина надзвичайно любить те, що вона робить. Не отримавши адекватного зворотного зв'язку від дорослого, вона буде відтворювати одні і ті самі малюнки, казки, музичні п'єси, які поступово перестануть відповідати її зростаючим вимогам до себе й інших, втратять свіжість і безпосередність і набудуть примітивізму. Оскільки в цій парі дорослий не зміг навчити дитину інтенсивно працювати, творча активність поступово згасає.

I, найбільш продуктивним є поєднання кращих якостей і можливостей кожного віку, коли лідерство дорослого буде проявлятися тільки у тому напрямі, який буде захоплювати дитину, але й не обмежувати її у захопленні світом. Дитина, створюючи свій твір, наприклад, малюнок, малює те, що знає, а не те, що бачить. Дорослий прагне від дитини максимальної подібності зображення до оригіналу. Тим самим збіднює малюнок дитини, позбавляє його високої "світорозбудовчої" функції, а дитячу творчість – внутрішньої самостійності. Дорослий повинен працювати не з технікою малюнка, яка зміниться з роками, як тільки дитина перейде на інший інтелектуальний рівень, а з особистістю дитини, можливостями її сприйняття і узагальнення результатів цього сприйняття. Саме майбутня унікальна картина світу, створена власними зусиллями малюка, ляже в основу уже дорослої творчої активності. Бажаючи полегшити дитині цей нелегкий шлях першого творчого досягнення – створення власної картини світу, дорослий припиняє її ріст як творця. Приймаючи створене дитиною – не оцінюючи з точки зору якості, але стимулюючи за виконану роботу, дорослий може надати їй поштовх рухатися далі, підкреслюючи зацікавленість у самому процесі, а не тільки у продукті. Адже результатом дитячої творчості є не конкретний малюнок, танець, а ті зміни, які відбулися з особистістю дитини в процесі творення. Саме тому креативне середовище є одним із важливих чинників формування творчо спрямованої особистості дитини дошкільного віку.

Висновки. Проведений аналіз ролі освітнього середовища позашкільного навчального закладу дає можливість зробити певні узагальнення. По-перше, освітнє середовище позашкільного навчального закладу має багатокомпонентну структуру, складається із взаємопов'язаних складових, підпорядкованих спільній меті – формувати творчо спрямовану особистість старшого дошкільника. По-друге, освітнє середовище позашкільного навчального закладу виконує в суспільстві особливі значущі функції, що дає нам підстави розглядати його як важливий чинник формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у розкритті психолого-педагогічних характеристик творчого потенціалу особистості педагога у позашкільному навчальному закладі.

1. Белова Е. С. Исследование структурных компонентов одаренности и условий ее развития в младшем дошкольном возрасте / Е. С. Белова // Теоретическая и экспериментальная психология. – 2009. – Т.2- № 3. – С.58–68.
2. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин – Санкт-Петербург, 2000.

3. Моляко В. О. Функціональна модель формування полікультурної компетентності школярів / В. О. Моляко // Рідна школа, 2005 – № 6. – С. 10–12.
4. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я. А. Пономарев. – М. : Наука, 1976. – 303 с.
5. Роджерс К. Г. Взгляд на психотерапию. Становление человека. / К. Г. Роджерс – М. : Прогресс, 1997.

In article the author examines the role of the educational environment in forming a creatively directed personality of the child of the senior preschool age. It was found that educational environment of out-of-school educational institution has a multicomponent structure, which consists of interrelated components: creative, gaming, developmental, affective and emotional. Stated that the educational environment of out-of-school educational institution plays in society especially significant features that give us reason to consider it as an important factor in the formation of the creatively directed personality of the 5th year child. Prospects for further scientific researches are determined in studying the psychological and educational of creative potential characteristics of personality of the pedagogue in out-of-school educational institution.

Key words: *educational environment of out-of-school educational institutions, the creatively directed personality of the senior preschooler, components of the educational environment, functions of the educational environment.*

УДК 37.026 : 372.4
ББК 74.200.411

Світлана Смолюк

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ РОЗВИВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті акцентовано на необхідності посилення вимог до умов навчання і виховання, розвитку сучасної особистості; визначено сутність, основні ознаки та специфіку розвивального освітнього середовища і його значення у процесі формування молодшого школяра. Автором визначено ідею про те, що створення розвивального освітнього середовища є не лише вимогою часу, а й нагальною потребою кожної людини, школи, суспільства, позаяк лише за таких умов особистість має можливість здобувати якісну освіту, самореалізуватися, самостверджуватись, діяти й творити творчо.

Ключові слова: *особистість, освіта, розвивальне освітнє середовище, розвиток молодшого школяра, життєдіяльність, творчі здібності.*

Постановка проблеми. В умовах реформування вітчизняної системи освіти стратегічними орієнтирами її розвитку слугують гуманістичні, антропологічні теорії, що ґрунтуються на пріоритетності духовно-національних, соціокультурних цінностей. Теорія людиноцентризму (В. Кремень), педагогіка культуро- і людинотворчості (В. Андрущенко), дитиноцентризму (О. Квас) спрямовують формування та розвиток зростаючої особистості у культурно-освітній простір. Актуалізується проблема інформатизації освіти, застосування інноваційних технологій у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи. Відтак, інформатизація суспільства – глобальний соціальний процес, особливість якого полягає в активному використанні інформації, а також інтелектуального потенціалу, що постійно розширюється; інтегрування інформаційних технологій із науковим, виробничим розвитком усіх сфер життєдіяльності людини; високий рівень інформаційного обслуговування тощо. Інноваційний тип освіти нової епохи